

Egoïsme beheerst jongste Hedda Gabler

TONEEL

DOOR ROB NEDERPELT

Het ruikt hier naar dood, zegt Hedda Gabler halverwege Henrik Ibsens beroemde toneelstuk dat haar naam draagt. Ze weet al dat haar jonge huwelijk mislukt is, en zet een noodlottige intrige in gang om haar vroegere aanbieder te straffen, de ooit zo wilde Eilert Lövborg, die in haar ogen onuitstaanbaar braaf is geworden. Hedda's onnozele echtgenoot, Jurgen Tesman, weet nauwelijks wat er gaande is en een geslepen huisvriend (rechter Brack) denkt zijn kans te kunnen grijpen. Als Hedda volledig in de klem zit, kiest ze voor de ultieme ontsnapping: ze schiet zichzelf dood met een pistool van haar vader, de gewezen generaal.

Is Hedda nu de sterke, vrije vrouw die zich roekeloos met de mannen wil meten in het strenge en gezapige burgermansmilieu dat Henrik Ibsen rond 1890 aantrof in de Noorse provinciesteden? Regisseur Ivo van Hove denkt daar anders over. Hij laat zien dat je 'Hedda Gabler' ook kunt spelen als onverbloemde kritiek op het kortzichtige heden. In zijn versie bij Toneelgroep Amsterdam, in het Holland Festival, lopen de tijden door elkaar. De hoofdpersonen spreken elkaar met 'u' aan en schrijven brieven.. Toch is de kleding modern en het decor een met industriële gipsplaten ommuurde, grote kale ruimte, waarin hier en daar een hedendaags, versleten meubelstuk is verdwaald. Waaronder een wrakkige piano. En de zeven spelers gedragen zich als op-en-top eenentwintigste-eeuwers: ze zijn één maar met zichzelf bezig. Medemensen hebben soms hun nut, maar vooral zijn ze lastige verstoorders van de eigen overspannen behoeften en verwachtingen.

Bij Hedda (Halina Reijn) is dat tot in het extreme doorgevoerd. Bitter, wispelturig – ze domineert haar omgeving met lelijke emotionele uitbarstingen en nare opmerkingen. Ze smijt met bloemen, krijst en schreeuwt. Toch speelt Reijn haar rol indrukwekkend, omdat ze achter dit verwende wangedrag zichtbaar lijdt aan een diepe en onherstelbare treurigheid. De depressiviteit straalt van haar af. Van Hove ziet Hedda Gabler als iemand die permanent aanstuurt op zelfmoord,

en met deze voorstelling maakt hij dat zeker waar.

De overige spelers gaan energiek mee in de hevige, weinig verheffende gemoedsgolven. Zo is Roeland Fernhout als Jurgen Tesman (Hedda's echtgenoot) een bijna puberale jonge wetenschapper; Jacob Derwig de kortaangebonden collega-docent Eilert Lövborg; Karina Smulders (Thea Elvsted) een onversaagde dweepster, eerst met de briljante Lövborg en later met Tesman. Ze spelen allemaal mooi samen in dit intelligente regieconcept, dat op een gedurfde manier over mensen gaat, en over hun sores – een combinatie waar Van Hoves grote talent zich op kan uitleven.

Voorstelling: 'Hedda Gabler' van Henrik Ibsen, door Toneelgroep Amsterdam. Regie: Ivo van Hove. Vertaling: Judith Herzberg. Decor en lichtontwerp: Jan Versweyeld. Holland Festival. Première in de Westergasfabriek, Amsterdam, 22 juni. Daar nog te zien van 15 t/m 19 augustus. In de herfst in Utrecht, Antwerpen en Haarlem: zie www.toneelgroepamsterdam.nl.

